

2025 METŲ XXXIV LIETUVOS MOKINIŲ ISTORIJOS OLIMPIADOS

**„Lietuva parlamentinės demokratijos laikotarpiu
(1920 m. gegužės 15 d. – 1927 m. balandžio 12 d.)“**

III ETAPO UŽDUOTYS

DALYVIO (-ĖS) KODAS:

REZULTATŲ LENTELĖ

PILDO VERTINTOJAI

	I dalis	II dalis	III dalis	IV dalis	V dalis	Iš viso	Parašas
I vertintojas							
II vertintojas							
Galutinis rezultatas							

I DALIS

Pirmą užduoties dalį sudaro 20 klausimų su pasirenkamais atsakymų variantais. Kiekvienas klausimas turi tik po vieną teisingą atsakymą. Teisingas atsakymas vertinamas vienu tašku.

1. Iš kurios šalies Lietuvai suteikto *de jure* pripažinimo dokumento yra ši ištrauka?

Žemiau pasirašęs <...>, turi garbės Jums pranešti, kad <...> yra laimingas pripažinti Lietuvos vyriausybę „de jure“. Jo šventenybė išreiškia kilniajai lietuvių tautai savo geriausius linkėjimus ir pageidavimą, kad tarp Lietuvos ir Lenkijos, kiek galima, greičiau būtų atstatyti draugingiausi santykiai, būdamas įsitikinęs, kad šisai laimingas artėjimas padarys santykius tarp <...> ir šių abiejų kilnių tautų visumet draugingus.

- A Ambasadorių konferencijos.
- B Didžiosios Britanijos.
- C Prancūzijos.
- D Vatikano.

<p>2. Iš kurios sutarties / susitarimo ši ištrauka?</p> <ul style="list-style-type: none"> A Lietuvos ir Lenkijos sudaryto Suvalkų susitarimo. B Lietuvos ir Vokietijos sutarties dėl karo nuostolių atlyginimo. C Lietuvos Taikos sutarties su Sovietų Rusija. D Tremtinių gražinimo sutarties tarp Lietuvos ir Rusijos. 	<p>STRAIPSNIS XII. <...> Vyriausybė, turėdama omenyje, kad Lietuva pasaulinio karo metu buvo beveik visa nuniokota ir kad Lietuvos piliečiai net negali atsistatyti savo ūkio, tarp kita ko savo sugriautų ir sudegintų trobesių dėl Lietuvos girių sunaikinimo, pareiškia sutinkanti: <...></p> <p>2. Artimiausiose prie Lietuvos sienų vietose ir, kiek galima, arčiau prie plukdomųjų upių ir geležinkelių duoti Lietuvos Vyriausybei teisę kirsti miško iš šimto tūkstančių dešimtinių ploto, nuolatos pateikiant per dvidešimt metų vieną po kito miško kertamuosius plotus <...>.</p> <p>3. Išduoti Lietuvos Vyriausybei tris milijonus rublių aukso per pusantro mėnesio nuo šios sutarties ratifikavimo dienos.</p> <p><i>Šaltinis: Vyriausybės žinios, nr. 53, eil. nr. 509, p. 8–9.</i></p>
--	---

3. Kuri moteris buvo išrinkta į visus Lietuvos Respublikos seimus 1920–1927 m.?

- A Felicija Bortkevičienė.
- B Gabrielė Petkevičaitė-Bitė.
- C Liuda Purėnienė.
- D Marija Galdikienė.

4. Kokį istorinį įvykį prof. Kazys Pakštas apibūdino šiais žodžiais: „Jei Lietuvos padėtis reikalauja, kad mes pasiverstume kiaulėmis, tai ką gi, pasiverskime...“?

- A 1926 m. A. Smetonos sutikimą tapti valstybės vadu.
- B 1926 m. Lietuvos sudarytą sutartį su SSRS.
- C 1926 m. LKDP sutikimą įeiti į vyriausybę po perversmo.
- D 1926 m. III Seimo įvestą civilinę metrikaciją.

5. Klaipėdos prisijungimą prie Lietuvos Respublikos 1923 m. paskelbė:

- A Karinė Mažosios Lietuvos sukilėlių vadovybė;
- B Lietuvos Respublikos Seimas;
- C Mažosios Lietuvos gelbėjimo komitetas;
- D Mažosios Lietuvos Krašto taryba.

6. 1923 m. Klaipėdos sukilimo slaptumą rodo tai, kad apie jį nebuvo informuotas Lietuvos Respublikos:

- A Ministras pirmininkas;
- B Prezidentas;
- C Seimas;
- D Vyriausiasis kariuomenės vadas.

7. Nurodykite moterį 1926 m. kovo–birželio mėn. ėjusią Seimo antrojo vicepirmininko pareigas. Pažymėtina, kad tai buvo aukščiausias valstybinis postas, kurį užėmė moteris Lietuvos Respublikoje.

- A Felicija Bortkevičienė.
- B Magdalena Galdikienė.
- C Emilija Gvildienė.
- D Gabrielė Petkevičaitė-Bitė.

8. Kuri tautinė mažuma neturėjo mandato 1920 m. išrinktame Steigiamajame Seime?

- A Lenkų.
- B Rusų.
- C Vokiečių.
- D Žydų.

9. Kurį politiką 1920 m. birželio mėn. Steigiamasis Seimas išrinko Ministru pirmininku?

- A Ernestą Galvanauską.
- B Kazį Grinių.
- C Vytautą Petruį.
- D Antaną Tumėną.

10. Kuri politinė jėga balsavo už pirmąją nuolatinę Konstituciją Steigiamajame Seime?

- A Socialdemokratai.
- B Tautininkai.
- C Valstiečiai liaudininkai.
- D Žydų frakcija.

11. Kuris teiginys netinka Lietuvos valstybės tarptautinio pripažinimo svarbos apibūdinimui?

- A Suteikė teisę skirti diplomatinis atstovus prie užsienio šalies vadovo.
- B Suteikė teisę sudaryti tarptautinės teisės galią turinčias sutartis su užsienio šalimis.
- C Užtikrino dalyvavimą tarptautiniame bendravime.
- D Užtikrino sienų neliečiamybę ir teritorinį integralumą.

12. 1922 m. liepos 13 d. Ambasadorių konferencija nusiuntė Lietuvos atstovui Paryžiuje O. Milašiui notą, kurioje pažymėjo, kad Prancūzijos, Didžiosios Britanijos, Italijos ir Japonijos vyriausybės „nutarė pripažinti Lietuvos vyriausybę *de jure* su ta sąlyga, kad ji pasižada“:

- A Atsisakyti pretenzijų į Vilnių ir Vilniaus kraštą.
- B Laikytis Nemuno internacionalizavimo nuostatų.
- C Leisti Lenkijai naudotis Klaipėdos uostu.
- D Užmegzti su Lenkija diplomatinis santykius.

13. Lietuvos Respublikos II Seimas labiausiai nesutarė dėl:

- A bankų veiklos;
- B švietimo reikalų;
- C sveikatos apsaugos;
- D žemės reformos.

- 14.** Kuri politinė jėga III Seime, ratifikuojant Nepuolimo ir neutralumo sutartį tarp Lietuvos ir SSRS, vienintelė balsavo prieš?
- A** Krikščionys demokratai.
 - B** Socialdemokratai.
 - C** Tautininkai.
 - D** Žydai.
- 15.** Kuris bruožas nebūdingas II Seimo veiklai?
- A** Dirbo visą konstitucijoje numatytą kadenciją.
 - B** Iš esmės pakeitė Žemės reformos įstatymą.
 - C** Panaikino žydų ir gudų ministrų pareigybes.
 - D** Patvirtino keturių vyriausybių sudėtį.
- 16.** „I, II, III Seimų narys; I ir II Seimų pirmininkas; XII vyriausybės (1925–1926 m.) ministras pirmininkas; IX, X vyriausybių (1923–1925 m.) švietimo ministras; LKDP narys; Jo vadovaujama vyriausybė 1926 m. susitarė dėl Lietuvos bažnytinės provincijos įkūrimo be Vilniaus“.
- Kurio politiko apibūdinimas pateiktas?
- A** Ernesto Galvanausko.
 - B** Leono Bistro.
 - C** Mykolo Krupavičiaus.
 - D** Mykolo Sleževičiaus.
- 17.** Kuris apibūdinimas yra nebūdingas Mykolui Krupavičiui?
- A** 1920 m. buvo užsienio reikalų ministru.
 - B** Buvo keturių vyriausybių žemės ūkio ministru.
 - C** Rengė 1922 m. Žemės reformos įstatymą.
 - D** Teigiama vertino 1926 m. perversmą.
- 18.** Kuris teiginys yra tiksli citata iš 1922 m. konstitucijos?
- A** Suvereni Valdžia kyla iš Tautos.
 - B** Suvereninė Valstybės Valdžia priklauso Tautai.
 - C** Suverenitetas priklauso lietuvių Tautai.
 - D** Valstybės suverenumas priklauso Tautai.
- 19.** Klaipėdos sukilimo metu konspiracijos sumetimais buvo imtasi kelių priemonių. Kuri iš jų netinka?
- A** Karinės operacijos dalyvių pavardės pakeistos į būdingas Mažajai Lietuvai.
 - B** Naudoti tik vokiečių gamybos ginklai.
 - C** Operacijos dalyviai buvo aprūpinti Prancūzijos frankais.
 - D** Visi kariai ir karininkai buvo oficialiai išleisti atostogų.
- 20.** Kurios frakcijos nebuvo I Seime?
- A** Gudų atstovų frakcijos.
 - B** Lietuvos krikščionių demokratų partijos frakcijos.
 - C** Lietuvos socialistų liaudininkų demokratų partijos frakcijos.
 - D** Lietuvos valstiečių sąjungos frakcijos.

II DALIS

Antrą užduoties dalį sudaro 20 klausimų, į kuriuos atsakant reikia įrašyti vieno-dviejų žodžių atsakymą. Teisingas atsakymas vertinamas vienu tašku.

21. Įvardykite 1920 m. gegužės 15 d. Steigiamojo Seimo priimto dokumento pavadinimą, kuris nurodytas ir Kovo 11 d. akte?

_____ (1 taškas)

22. Pirmuoju Lietuvos universiteto rektoriumi buvo išrinktas Jonas Šimkus? Nurodykite mokslo sritį, kurioje jis darbavosi.

_____ (1 taškas)

23. Kokia oficiali sutarties sudarymo priežastis įvardyta 1920 m. birželio 30 d. Maskvoje pasirašytos „Tremtinių grąžinimo sutarties tarp Lietuvos ir Rusijos“ preambulėje (įvadinėje dalyje)?

_____ (1 taškas)

24. Į kurį Lietuvos Respublikos seimą buvo išrinkti Antanas Smetona, Aleksandras Stulginskis ir Kazys Grinius?

_____ (1 taškas)

25. Kas vadovavo ilgiausiai veikusiai Lietuvos Respublikos vyriausybei parlamentarizmo laikotarpiu?

_____ (1 taškas)

26. Kuris prezidentas buvo jauniausias, pradėdamas eiti šias pareigas?

_____ (1 taškas)

27. Kas 1920 m. gegužės 15 d. vakare sakė pirmąją kalbą Steigiamojo Seimo posėdyje?

_____ (1 taškas)

28. Kokia kalba Aleksandras Stulginskis bendravo su Romos popiežiumi?

_____ (1 taškas)

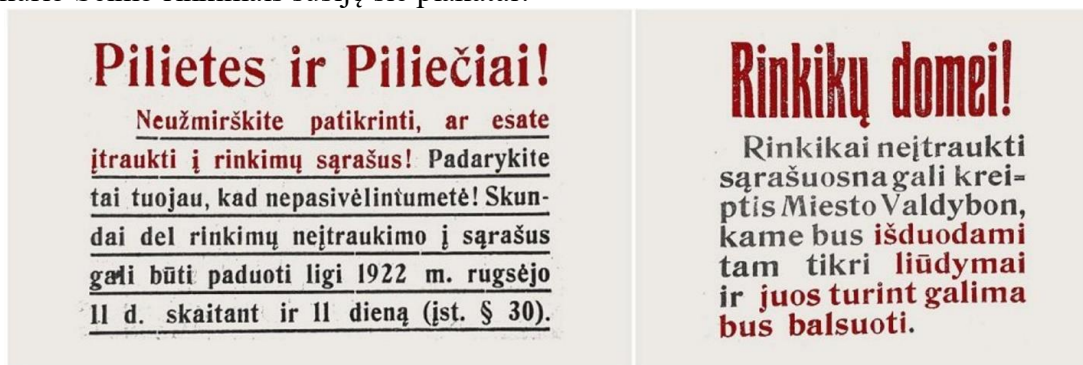
29. Kurio III Seimo nario kalbą 1926 m. gruodžio 17 d. 3.43 val. nutraukė į Seimo posėdžių salę įsiveržę valstybės perversmo vykdytojai?

_____ (1 taškas)

30. Kurį Lietuvos politiką taip apibūdino žymus semiotikas Algirdas Julius Greimas: „Ar aukštu blizgančiu cilinderiu pasidabinęs [...], ar nakčia savo kabinete užsidaręs, gyvenimo naštos sukūprintas žmogelis, skaitantis ir verčiantis į lietuvių kalbą Platoną, nostalgiskai svajojantis apie idealią respubliką?“

_____ (1 taškas)

31. Su kurio Seimo rinkimais susiję šie plakatai?

_____ (1 taškas)

32. Kokiam skaičiui gyventojų atstovavo vienas Steigiamojo Seimo narys?

_____ (1 taškas)

33. Kurioje šalyje 1923 m. buvo atspausdinti pirmieji lito banknotai?

_____ (1 taškas)

34. Pagal Žemės reformos įstatymą naujakuriams buvo skiriama po 8–10 ha žemės. Kiek metų gavusieji žemės turėję mokėti valstybei išpirkos mokesčius?

_____ (1 taškas)

35. Kokį mokestį pagal Klaipėdos krašto konvencijos 6-ąjį straipsnį Lietuva sutiko mokėti sąjunginėms valstybėms?

_____ (1 taškas)

36. Su kokia valstybe Lietuva, 1923 m. balandžio 27 d., pasirašė pirmąją nuolatinę prekybos sutartį?

_____ (1 taškas)

37. Kuriame Lietuvos regione iki 1926 m. III Seimo reformų veikė civilinė metrikacija?

_____ (1 taškas)

38. Trečiame dešimtmetyje dėl tam tikrų priežasčių buvo nutarta pasinaudoti Prezidento Kazio Griniaus gimimo dienos minėjimu. Susieję svarbų istorinį įvykį su K. Griniaus gimimo diena, nurodykite Prezidento tikslią gimimo datą.

Metai _____ mėnuo _____ diena _____ (1 taškas)

39. Užbaikite demokratinio laikotarpio chronologinę Lietuvos Ministrų Pirmininkų seką: Antanas Tumėnas, Vytautas Petrusis, Leonas Bistras ir _____

_____ (1 taškas)

40. Kaip vadinosi Klaipėdos krašte veikusi įstatymų leidžiamoji institucija?

_____ (1 taškas)

III DALIS

Trečią užduoties dalį sudaro 10 klausimų, į kuriuos atsakant reikia įrašyti vieną sakinį. Teisingas atsakymas vertinamas vienu tašku.

41. Ką simbolizuoja 1924 m. 9 numeryje žurnale „Garnys“ išspausdinta karikatūra?

_____ (1 taškas)

42. Kodėl I Seimo narius tekdavo pasitelkus policiją išprašyti iš Seimo posėdžių salės?

_____ (1 taškas)

43. Kodėl I Seimo veiklos metu prezidentui Aleksandriui Stulginskiui du kartus nepavyko patvirtinti Ernesto Galvanausko vyriausybės?

_____ (1 taškas)

44. 1922 m. balandžio 12 d. Steigiamasis Seimas priėmė Lietuvos universiteto įsteigimo įstatymą. Kokie du universiteto finansavimo šaltiniai buvo numatyti įstatyme?

_____ (1 taškas)

45. Kaip Lenkija reagavo į įvykusį Klaipėdos krašto sukilimą?

_____ (1 taškas)

46. Kuriai Žemės reformos nuostatai 1922 m. Steigiamajame Seime labiausiai prieštaravo žydų atstovai?

_____ (1 taškas)

47. Kokį įvykį vaizduoja šis paveikslas?

_____ (1 taškas)

48. Nurodykite priežastį dėl kurios 1925 m. rugsėjo mėn. turėjo atsistatydinti Ministras pirmininkas Vytautas Petrulis?

_____ (1 taškas)

49. Diogenas dieną vaikščiojo su žiburiu, ieškodamas žmogaus. Remdamiesi karikatūra „Diogenas Vilniuje“, išspausdinta lenkų spaudoje, paaiškinkite, ko ieškojo Diogenas tarpukario Vilniuje?

_____ (1 taškas)

50. Kas buvo uždrausta Lietuvoje Steigiamojo Seimo rinkimų dieną?

_____ (1 taškas)

IV DALIS

Remdamiesi A, B, C, D, E šaltiniais ir žiniomis atsakykite į 51–59 klausimus.

A šaltinis. Raimundas Lopata apie autoritarinį režimą Lietuvoje (*Šaltinis: Lopata R. Autoritarinis režimas tarpukario Lietuvoje: aplinkybės, legitimumas, koncepcija, Vilnius: LII leidykla, 1998, p. 80.*)

1. Išsiterpusi demokratinių institucijų veikla. Ją sukėlė neįvykdytas (daugiausia dėl išorinių aplinkybių įtakos) pilietiška sutelktos Lietuvos valstybės su Viliumi atkūrimo projektas, istorinėmis tradicijomis paremto politinio-pilietinio principo išsižadėjimas, padidėjusios etninės įtampos. Ši padėtis labai patenkino sovietų Rusiją, kuri nuolatot prižiūrėjo Lietuvos politinio gyvenimo pulsą.

2. Ankstyvas bendravimo tarp pasaulėžiūriškai priešingų politinių partijų (krikščionys demokratai ir liaudininkai) sutrikimas (1922 m.) ir po to sekęs vykdomosios valdžios nestabilumas.

3. Pakankamai stiprus Lietuvos kariškių bei politinės dešinės nepalankumas demokratijai, ir Lietuvos diplomatinuose sluoksniuose tvyrojusi nuomonė, kad Lietuvą iš jos problemų, visų pirma išorinių galėsią išvesti tik tautininkų lyderiai, kuriems didesne dalimi priklausė pati valstybės koncepcija. Be abejo, šios aplinkybės suteikė papildomą akstiną gabiems ir ambicingiems Smetonai ir Voldemarui, nusprendusiems, kad demokratinė sistema yra neveiksminga Lietuvai ir nepalanki tautininkams. Tačiau tikroji politinio proceso, pasibaigusio perversmu, plėtotė Lietuvoje atsirado tik 1926 m., kada prie tautininkų „prisijungė“ krikščionys demokratai.

4. Sleževičiaus vyriausybės klaidos, kurios uždegė konservatyviąją Lietuvos visuomenės dalį rūpesčiu ir baime suaktyvėjusiu pilietiška neintegruotu segmentu, besireiškiančiu prokomunistinėmis demonstracijomis bei prolenkiškų mokyklų plėtojimu, ir neryžtingumas.

5. Tam tikri ūkiniai sunkumai neabejotinai atliko savo vaidmenį, tačiau Lietuvos ekonominės sąlygos neturėjo lemiamos reikšmės.

Vis dėl to, prisimenant tai, kad režimo kaitos yra apibrėžiamos pasikeitimais pagrindinėse politinėse institucijose ir valdžios legitimumo principu, o ne tiesiog vyriausybių kaita, tik nuodugnus valdžios perėjimo proceso tyrimas leistų ne tik atsekti poperversminius bandymus spręsti legitimumo problemą, bet ir logiškai leistų pereiti prie klausimų, susijusių su naujuoju režimu, o būtent: režimo vystymosi, konsolidacijos bei konceptualizacijos (modelio paieškų) klausimų.

B šaltinis. Iš gen. Stasio Raštikio atsiminimų. (*Šaltinis: Stasys Raštikis. Kovose dėl Lietuvos. Vilnius: Lituanus, 1990, t. I, p. 204–206*)

Gruodžio 17 d. rytą, prieš aštuntą valandą ėjau pėsčias į darbą. [...] eidamas Laisvės Alėja pastebėjau šį tą naujo. [...] prie telefono ir elektros laidų stulpų stovėjo būreliai žmonių ir skaitė kažkokius skelbimus. Priėjau ir aš prie vieno tokio stulpo. Skelbimas nustebino mane. Tai buvo skelbimas diktatoriaus vardu įvykdyto perversmo. Kitiems galėtų atrodyti, kad aš, būdamas vyriausiojo štabo informacijų skyriaus karininku, turėjau žinoti, kas darėsi kariuomenėje. [...] taigi ir aš tuo metu daugiau ir geriau žinojau, kas darėsi Lenkijoje ir lenkų kariuomenėje, negu savo namuose, t. y. savo kariuomenėje. [...]

Vadinasi, ir pas mus perversmas!

Kaip tik tų pačių 1926 metų gegužės mėnesį buvo įvykęs kariuomenės perversmas Lenkijoje. [...] Maršalas Pilsudskis tada nelengvai paėmė valdžią į savo rankas. [...] Kruvini susirėmimai tarp kariuomenės dalių Lenkijos sostinėje Varšuvoje vyko net keletą dienų. Nejaugi ir pas mus bus taip? Pirmą perversmo dieną visiems buvo aišku, kad dabar komunistuojantys gaivalai bus sutvarkyti. [...] vėliau, kada paaiškėjo jog į naujuosius politinius vadus numatomas Antanas Smetona, beveik visi karininkai buvo tuo patenkinti.

C šaltinis. Ištrauka iš Antano Smetonos kalbos „Tauta ir jos valdžia“ (*Šaltinis: A. Smetonos pasakyta parašyta 1927–1934, faksimilinis „Pažangos“ (1935 m.) leidinys. Kaunas: Spindulys 1992, p. 306–309*)

Tauta yra ypatingas žmonių organizmas [...]. Valstybiškumo sąvoka yra tautai aukščiausia [...] valstybės sąvoka praneša bažnyčios ir luomų (ir partijų) sąvokas [...]. Įsisenėjusi valdymo forma – parlamentarizmas – pergyvena didžiausią krizę. [...] Seimai tik barasi ir nebepaslenka dirbti. Valdžia, gelbėdama valstybės vairą, apsilenkia su konstitucijos dėsniais. [...]. Nėra laisvės be autoriteto, be jos ribų. Lietuvių netikęs inprotis visa daryti per komisijas, per kolektyvus, už kurių nebematyti nei asmens nei jo atsakomybės [...] Tai mums primena istoringasis gruodžio 17 dienos įvykis. Prezidentas tuomet pasiėmė atsakomybę pertvarkyti valdymo formą tautiška linkme. Prezidento pažadas vykdomas [...].

D šaltinis. Istorikas Zenonas Butkus apie perversmo organizavimą. (*Šaltinis: Butkus Z. Jei opozicija gauna paramą iš svetur. Kultūros barai, 1995, Nr. 8/9, p. 81, 83*)

1924 – 1926 m. sovietai finansavo jų spaudos organus „Tautos vairas“, „Lietuvis“. Ta parama buvo teikiama pirmiausia todėl, kad tautininkai labiausiai iš visų politinių partijų prieštaravo Baltijos sąjungos kūrimui, priešinosi ne tik susijungimui į vadinamąjį „didįjį“ bloką su Suomija ir Lenkija, bet ir į „mažąjį“ – vien su Latvija ir Estija. Be to, jie aktyviausiai reikalavo orientuotis į SSRS ir Vokietiją, nurodydami, kad vien šios valstybės dėl konflikto su Lenkija galinčios padėti Lietuvai atgauti Vilnių ir yra tikros, natūralios Lietuvos sąjungininkės. Tautininkus su sovietais labiausiai suartino perversmo reikalai. Voldemaras ir Smetona su Sovietų Sąjungos pasiuntiniais dėl perversmo tarėsi beveik 4 metus. Perversmo tema vos ne kas savaitę vyko ilgos diskusijos, kurios trukdavo net po 4 val. tai tikri seminarai, Sovietų pasiuntiniai ragino labiau remtis „liaudies masėmis“, o Smetona ir Voldemaras užsispyrę tvirtindavo: „užteks armijos“.

E šaltinis. Istorikas Algimantas Kasparavičius apie 1926 m. perversmą Lietuvoje. (*Šaltinis: Kasparavičius A. SSSR ir 1926 m. perversmas Lietuvoje: diplomatija prieš demokratiją. Lietuvos istorijos metraštis. 1998. Vilnius: Žara, p. 13, prieiga per internetą: <https://www.istorija.lt/data/public/uploads/2021/03/lim-1998-8-a.-kasparavicius.-sssr-ir-1926-metu-perversmas-lietuvoje-p.-115-156.pdf>*)

1925 m. rudenį, kai vykstant Lietuvos-Lenkijos deryboms Kopenhagoje ir Luganoje, tautininkų vadai, dalies antilenkiškai nusistačiusios karininkijos ir Šaulių sąjungos narių remiami, rimtai pradėjo rūpintis, tarptautiniu perversmo, tiksliau, poperversminės vyriausybės užnugariu. Beje, dėl pačios perversmo idėjos suformulavimo ir ją stimuliuojant vaidmenų pasidalijimo nesame tikri, kad prioritetas šioje srityje priklauso būtent tautininkų lyderiams. Kai kurie duomenys leidžia daryti prielaidą, kad ne tautininkų vadai katalizavo antikonstitucinę valdžios pakeitimo mintį kariuomenėje, tačiau priešingai, būtent kariškiai, pirmiausia jaunesnieji „tautiškai susipratę“ karininkai valdžios siekiantiems LTS (Lietuvos tautininkų sąjungos) brukto tokią išeitį.

51. Kokias penkias 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo priežastis išskiria A šaltinio autorius?

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____

_____ (5 taškai)

52. Remdamiesi A šaltiniu ir žiniomis, įvardinkite kokias dvi politines problemas sukėlė valstybės perversmas?

1 _____

2 _____

_____ (2 taškai)

53. B šaltinyje nuogąstaujama, kad ir Lietuvoje, kaip Lenkijoje po perversmo, gali kilti kruvini susirėmimai tarp perversmo šalininkų ir priešininkų. Pateikite du argumentus, kodėl nuogąstavimai nepasitvirtino.

1 _____

2 _____

_____ (2 taškai)

54. Nurodykite B šaltinyje minimo diktatoriaus vardą, pavardę, profesiją ir 1926 m. turėtą karinį laipsnį.

Diktatorius (vardas / pavardė) _____

Profesija _____

Karinis laipsnis _____

_____ (3 taškai)

55. Kokiais dviem teiginiais A. Smetona (C šaltinis) pateisina perversmo būtinybę?

1 _____

2 _____

_____ (2 taškai)

56. Įvardinkite vertybę, kurią išsako A. Smetona (C šaltinis). Kodėl jis taip mano?

1 _____

2 _____

_____ (2 taškai)

57. Remdamiesi D šaltiniu, nurodykite dvi priežastis, kodėl Sovietų Sąjunga rėmė tautininkus.

1 _____

2 _____

_____ (2 taškai)

58. Kodėl A. Smetona ir A. Voldemaras buvo linkę labiau pasikliauti kariuomene nei visuomene (D ir E šaltiniai)?

1 _____

2 _____

_____ (2 taškai)

59. Remdamiesi šaltiniais ir žiniomis, pateikite tris 1926 m. valstybės perversmo priežastis.

1 _____

2 _____

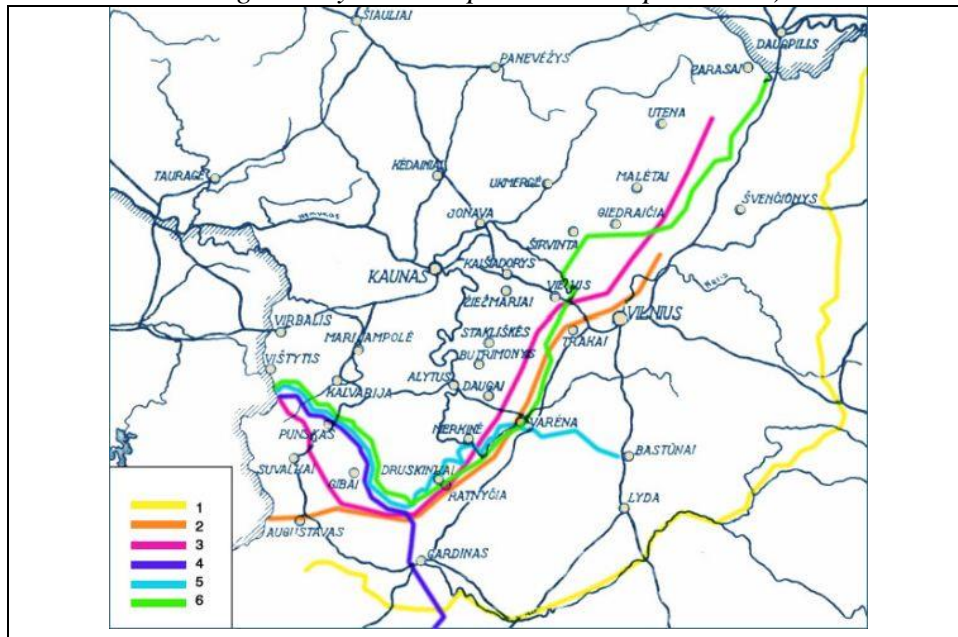
3 _____

_____ (3 taškai)

V DALIS

Remdamiesi A, B, C, D, E šaltiniais ir žiniomis atsakykite į 60–68 klausimus.

A šaltinis. Žemėlapis: Lietuvos ir Lenkijos demarkacinės linijos 1919–1920 m. (*Šaltinis: https://www.voruta.lt/is-draugo-archyvo-1931-prisimenant-spalio-9-d/*)

B šaltinis. Ištrauka iš „Lietuvių-Lenkų bylos dėl tranzito Nemuno upynų ir Kaišiadorių–Lentvario geležinkelio ruožu“ medžiagos (*Šaltinis: Lietuvių-Lenkų byla dėl tranzito Nemuno upynų ir Kaišiadorių–Lentvario geležinkelio ruožu. Kaunas, 1931, 1 dalis, p. 78–79, 95–101*).

Antra fazė. Taikinimo procedūra Tautų Sąjungoje. 1 paragrafas. – Konfliktą Lenkija pateikė Tautų Sąjungai. 1920 m. rugsėjo 5 d. telegrama kunigaikštis Sapieha, Lenkijos užsienių reikalų ministeris, apkaltino Lietuvą sulaužius neutralumą ir pareikalavo Tautų Sąjungos įsikišimo. Lietuvos Vyriausybė, iš savo pusės pareiškė esanti pasirengusi įrodyti Sąjungoje savo „visišką lojalumą“. <...> 1920 m. rugsėjo 20 d. Tarybos rezoliucija pasiūlė abiem vyriausybėms sustabdyti visus karo veiksmus ir priimti provizorinę demarkacijos liniją, kuri buvo nustatyta Vyriausiosios Santarvininkų Tarybos 1919 m. gruodžio 8 d. Abi šalys priėmė šį pasiūlymą, ir tarp jų buvo pradėti tiesioginiai pasikalbėjimai Suvalkuose, dalyvaujant ir globojant Tautų Sąjungos Tarybos paskirtai kontrolės komisijai, kuriai pirmininkavo prancūzų pulkininkas Chardigny. 1920 m. spalio 7 d. lietuvių ir lenkų delegacijos sudarė *Suvalkų susitarimą*, kuriuo buvo nustatyta „demarkacijos linija, kuris iš anksto niekame neišsprendžia abiejų susitariančių šalių teritorinių teisių“. <...>

C šaltinis. Ištrauka iš Suvalkų susitarimo. (*Šaltinis: Lietuvos ir Lenkijos santykiai: nuo Pirmojo pasaulinio karo pabaigos iki L. Želigovskio įvykdyto Vilniaus užėmimo (1918 m. lapkritis – 1920 m. spalio). Sud. E. Gimžauskas, par. E. Gimžauskas, A. Svarauskas. Vilnius: LII, 2012, p. 639–640*)

1 str. Demarkacijos linija. <...> c) Demarkacijos linijos nutiesimas buvusios Suvalkų gubernijos teritorijose ir tose jos dalyse, kurias apima 1919 m. gruodžio 8 d. Aukščiausiosios Tarybos nutarimas, paliekamas Tautų Sąjungos Kontrolės komisijos kompetencijai.

2 str. Karo veiksmų nutraukimas. a) Patvirtindamos ir vykdydamos dalinį ir laikiną karą veiksmų tarp lenkų ir lietuvių kariuomenių nutraukimą, ką numatė Konferencija, abi susitariančios šalys įsipareigoja nutraukti visus karinius veiksmus tarp dviejų kariuomenių per visą demarkacijos linijos ilgį, pradedant Rytų Prūsija iki ribos, kuri kerta Paturio kaimą, esantį maždaug už 9 km į šiaurę nuo Eišiškių. b) Kalbant apie demarkacijos linijos ruožą nuo Paturio kaimo ribos iki Bastūnų stoties imtinai, karą veiksmų nutraukimas tarp lenkų ir lietuvių kariuomenių įvyks, kai tik Sovietų pajėgos bus išstumtos į rytus nuo geležinkelio atšakos Lyda–Vilnius. c) Kalbant apie karą veiksmų

nutraukimą tarp lenkų ir lietuvių kariuomenių vietovėse, esančiose į rytus nuo Bastūnų stoties, šie klausimai bus sprendžiami specialiu susitarimu po to, kai Sovietų kariuomenė bus iš ten išvyta. Jeigu nepavyktų dėl to susitarti, abi šalys pasilieka teisę kreiptis į Tautų Sąjungą su prašymu išspręsti šiuos klausimus.

5 str. Šios sutarties įsiteisėjimo terminas. Ši sutartis pradeda galioti 1920 m. spalio 10 d. 12 val. Ši data neliečia jau sustabdytų karo veiksmų. Sutartis lieka galioti iki galutinai bus išspręsti teritoriniai Lenkijos ir Lietuvos ginčai.

D šaltinis. Ištrauka iš „Lietuvių-Lenkų bylos dėl tranzito Nemuno upynu ir Kaišiadorių–Lentvario geležinkelio ruožu“ medžiagos (*Šaltinis: Lietuvių-Lenkų byla dėl tranzito Nemuno upynu ir Kaišiadorių–Lentvario geležinkelio ruožu. Kaunas, 1931, 1 dalis, p. 78–79, 95–101*).

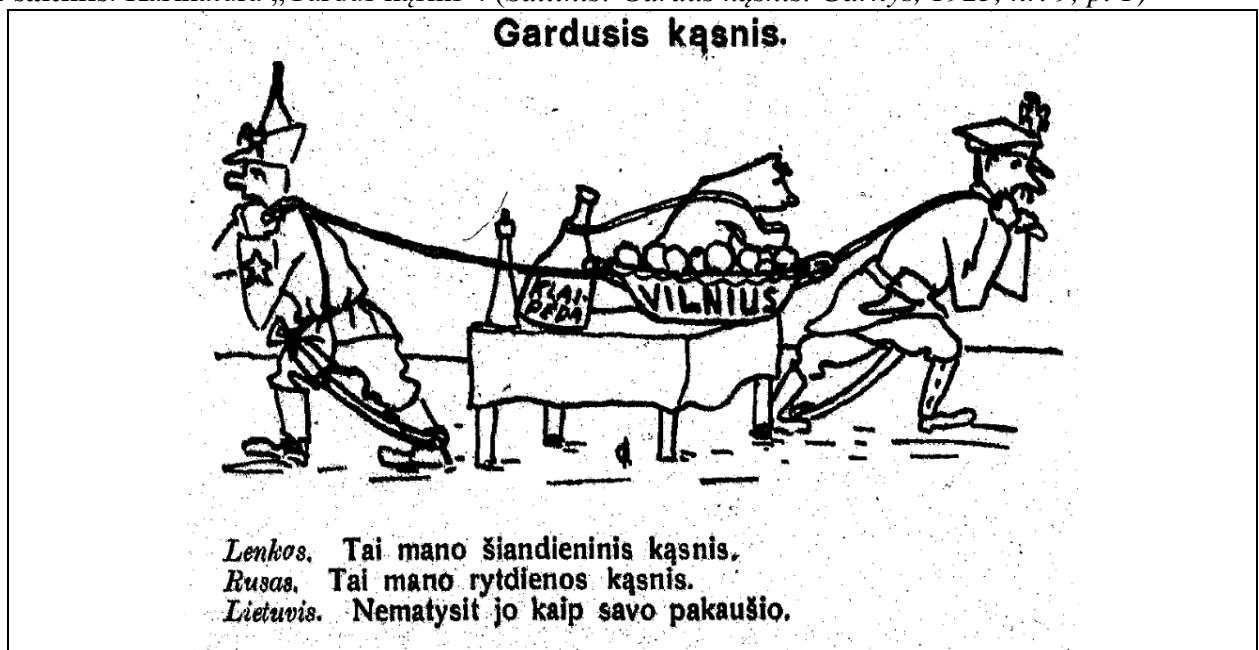
Penkta fazė. Vilniaus byla Ambasadorių konferencijoje.

Be to, pati Ambasadorių konferencija savo 1923 m. kovo mėn. 15 d. sprendime nesvarstė visai šių netiesioginių prašymų. Ji parėmė savo kompetenciją vien tik tai trečiu Lietuvos Vyriausybės prašymu, kuris buvo tiesioginis ir buvo įdėtas į šios Vyriausybės notą, adresuotą 1922 m. lapkričio 18 d. Konferencijai dėl Nemuno internacionalizavimo. <...> „Tai pareikšdama, Lietuvos Vyriausybė priduria, kad ji būtų ypatingai dėkinga Santarvininkų valstybėms, jei jos, norėdamos greičiau įgyvendinti taikos ir draugiškumo erą tarp Lietuvos ir Lenkijos, teiktųsi pasinaudoti joms suteikta Versalio sutarties 87 straipsnio teise ir nustatytą Lenkijos rytų sienas, atsižvelgdamos į šios valstybės iškilmingus pasižadėjimus Lietuvos valstybės atžvilgiu ir atsižvelgdamos į gyvus Lietuvos interesus ir teises“.

Vienas šių aiškių rezervų buvimas, kuris yra šiame prašyme, jau griežtai įrodo, kad Lietuva nesutiko be sąlygų su Ambasadorių Konferencijos *politiniu sprendimu*. Antra vertus, šių rezervų pobūdis įrodo, jog Lietuva neprašė Konferencijos *arbitralinio sprendimo*. Iš tikrųjų šie rezervai įpareigojo Konferenciją *atsižvelgti*: 1) į lenkų valstybės „iškilmingus pasižadėjimus“ Lietuvos valstybės atžvilgiu; 2) į „gyvus Lietuvos interesus“ ir 3) į „Lietuvos teises“. <...>

II. *Dėl esmės.* – Ambasadorių konferencija savo 1923 metų kovo 15 d. sprendime laikė nereikalinga paminėti Lietuvos notoje 1922 metų lapkričio 18 d. pažymėtus rezervus. Ji tikrai pasako, kad „Iš savo pusės Lietuvos Vyriausybės 1922 metų lapkričio 18 d. notoje rodė susirūpinimo, kad sakytos Valstybės pasinaudotų minėtomis teisėmis“. Tačiau aišku, kad šis Lietuvos Vyriausybės pateiktų trijų rezervų nutylėjimas neatima jų teisinės vertės. O Konferencija *neatsižvelgė nė į vieną iš šių rezervų*. <...>

E šaltinis. Karikatūra „Gardusis kąsnis“. (*Šaltinis: Gardusis kąsnis. Garnys, 1925, nr. 9, p. 1*)

60. Dviem teiginiais paaiškinkite, kaip Lietuvos ir Lenkijos konfliktas pateko į Tautų Sąjungą (B šaltinis)?

1 _____

2 _____

_____ (2 taškai)

61. Dviem teiginiais paaiškinkite, kokių veiksmų ėmėsi Tautų Sąjungos Taryba (B šaltinis)?

1 _____

2 _____

_____ (2 taškai)

62. Trimis teiginiais paaiškinkite, kaip Lietuvos ir Lenkijos vyriausybės reagavo į Tautų Sąjungos Tarybos pasiūlymus (B šaltinis)?

1 _____

2 _____

3 _____

_____ (3 taškai)

63. Kelintu skaičiumi žemėlapyje pažymėta B ir C šaltinyje minima 1919 m. gruodžio 8 d. nustatyta demarkacinė linija? Kokia institucija ir koku tikslu ją nustatė?

Skaičius _____

Institucija _____

Tikslas _____

_____ (3 taškai)

64. Kelintu skaičiumi žemėlapyje pažymėta B šaltinyje minima Suvalkų susitarimo metu nubrėžta demarkacinė linija? Kuriame karo ruože pagal Suvalkų susitarimą turėjo būti nutraukti Lietuvos ir Lenkijos kariuomenių karo veiksmai? Kodėl nebuvo nustatyta demarkacinė linija visame Lietuvos ir Lenkijos karo veiksmų ruože? Kaip numatyta spręsti nenustatytos demarkacinės linijos klausimą (B šaltinis)?

Skaičius _____

Ruožas _____

Paaiškinimas _____

Sprendimas _____

_____ (4 taškai)

65. Trimis teiginiais paaiškinkite Suvalkų susitarimo 5 straipsnio turinį. Remdamiesi žiniomis nurodykite sąsają tarp sutarties įsigaliojimo termino ir Želigovskio maišto.

1 _____

2 _____

3 _____

Sąsaja _____

_____ (4 taškai)

66. Remdamiesi D šaltiniu, keturiais teiginiais paaiškinkite Lietuvos Vyriausybės 1922 m. lapkričio 18 d. notos Ambasadorių konferencijai turinį.

1 _____

2 _____

3 _____

4. _____

_____ (4 taškai)

67. Kuriai valstybei priklausė karikatūroje pavaizduotas „gardus kąsnis“ lėkštėje, o kuriai – prie jo prikabinatas gėrimas? Remdamiesi karikatūra, paaiškinkite Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos politikos siekius Vilniaus ir Klaipėdos atžvilgiu.

„Gardus kąsnis“ _____ Gėrimas _____
Lietuvos _____

Lenkijos _____

Rusijos _____

_____ (4 taškai)

68. Remdamiesi A, B, C, D, E šaltiniais, trimis teiginiais apibendrinkite, kokių priemonių ėmėsi Lietuva, gindama savo interesus ir teises konflikte su Lenkija dėl Vilniaus.

1 _____

2 _____

3 _____

_____ (3 taškai)
